

Trädslagsfördelning och lövinslag vid skötsel av en skogsfastighet

En blandskog ger bättre förutsättningar för mångbruk. En sådan skog är livskraftigare och inte lika känslig för skador som en skog med bara ett trädslag, och tillför också variation till landskapet. Bild: © Tiina Törmänen.

Skogsägaren kan genom sina val styra förekomsten av olika trädslag och deras utveckling på sin fastighet på lång sikt. Trädslagets ståndortskrav och skogsägarens mål styr valet av trädslag inom olika delar av fastigheten

Vid planering av skogens skötsel och användning är det viktigt att överväga frågor som hänger ihop med val av trädslag såsom

- Hurudana är de egna skogarna och vilka möjligheter erbjuder de?
- Hurudana bestånd klarar sig sannolikt bäst i framtiden?

Trädslag för virkesproduktion

I Finland förekommer naturligt fyra arter av barrträd och knappt 30 arter av lövträd och vedartade buskar.

- Vanligaste trädslag för virkesproduktion i Finland är tall, gran, vårtbjörk och glasbjörk. De växer naturligt i Finland med undantag av nordligaste Lappland och de högst belägna fjällområdena.
- Ovanligare trädslag för virkesproduktion är sibirisk lärk, klibbal, ek, andra ädla lövträd och hybridasp
- Andra vanliga inhemska lövträd är asp, gråal, sälg, hägg, lind och lönn.
- På fjällområdena förekommer fjällbjörken, som är en underart till glasbjörken, allmänt.

Urvalet av trädslag på en skogsfastighet kan utökas också med andra än för virkesproduktion vanliga trädslag. Exempelvis kan man i södra Finland, på de bördigaste ståndorterna, överväga också ädla lövträd.^[1]

Jordarten och näringsinnehållet på ståndorten bestämmer vilka trädslag som kan användas för virkesproduktion. På de bördigaste ståndorterna, som till exempel på lundartad mo, finns många alternativ. På de kargaste ståndorterna, såsom på karg mo, är tall det enda alternativet.

Tilläggsuppgifter:

- [Trädslagens lämplighet som huvudträdslag](#)
- [Kotimaiset puulajit](#) (Inhemska trädslag, på finska)

Varför lönar det sig att ha olika virkesproducerande trädslag på skogsfastigheten?

Ett mångsidigt urval av olika trädslag förstärker naturens anpassningsförmåga när det gäller klimatförändringen och upprätthåller mångfalden. Det är därför av betydelse att producera virke med olika trädslag och att främja trädslagsblandning och blandskogar på olika ståndorter.

Orsaker till att producera virke med olika trädslag:

- Ett ökat antal trädslag på bestånds- och skogsfastighetsnivå ökar naturens mångfald eftersom varje trädslag har egen grupp av arter som specialiserat sig på det.
- Klimatförändringen och som en följd av denna ökningen av skogsskador påverkar olika trädslag på olika sätt. Förekomsten av olika trädslag sprider riskerna och risken för att alla bestånd i framtiden drabbas av skador minskar.
- Att producera virke med olika trädslag minskar marknadsrisken, då skogen kan producera många olika sortiment.

Principer för att gynna blandskog vid skötsel av en skogsfastighet

På en skogsfastighet kan en trädslagsblandning åstadkommas på två olika sätt, beroende på skogens egenskaper.

1. Sträva efter blandskog på en enskild beståndsfigur.
2. Sträva efter variation i trädslagssammansättningen på skogsfastighetsnivå så att varje bestånd huvudsakligen består av ett huvudträdslag. Bestånden med olika huvudträdslag bildar då en blandskogsmosaik på fastighetsnivå. Vid en sådan lösning bör man med tanke på risken för skogsskador undvika att ha många hektar stora bestånd med bara ett trädslag.

Objekt som sparas, såsom naturobjekt, grupper av naturvårdsträd, skyddsbuskage och strandskogar leder för sin del också till en mångsidigare struktur i skogen.

Tilläggsuppgifter

- [Val av trädslag och förnyelsemetod.](#)
- [Skötsel av blandskog.](#)

Klassificeringen av blandbestånd baserar sig på andelen av olika trädslag

Ett bestånd kan klassificeras som antingen ett trädslagsrent bestånd eller som ett blandbestånd på basis av huvudträdslaget. Grundyta eller stamantal används för att bestämma andelen av olika trädslag.

Definitioner på rena bestånd och blandbestånd enligt den indelning som används i riksskogstaxeringen

Huvudindelning enligt trädslagsandelar	Vidare indelning
Rena bestånd med ett trädslag Andelen av det dominerande trädslaget är mer än 95 % av beståndets grundyta eller stamantal.	Barrträdsdominerade rena bestånd
	Lövträdsdominerade rena bestånd
Blandskogar I skogen växer två eller flera trädslag. Beståndet kan bestå av endast barr- eller lövträd eller en blandning av dessa. Blandskogar delas in i egentliga blandskogar och skogar med en låg trädslagsblandning.	I egentliga blandskogar är huvudträdslagets andel högst 75 %
	I skogar med låg trädslagsblandning är huvudträdslagets andel 75–95 %.
Preciseringar - I plantskogar (trädens diameter på brösthöjd är i medeltal under 8 cm) bedömer man trädslagets andel på basis av stamantalet. I plantskogar där slyröjningen är ogjord beaktar man inte träd som sannolikt avlägsnas vid slyröjningen. - I bestånd äldre än plantskogar bedömer man trädslagets andel på basis av grundytan.	

Lövinslaget i barrbestånd

I barrträdsdominerade bestånd kan man med hjälp av lövträdsinslaget öka och upprätthålla beståndets mångfaldsvärden och förbättra tillståndet i vattendrag och småvatten. Också vid skogscertifieringen fäster man uppmärksamhet vid lövträdsandelen.

Man kan efterstäva en lövinblandning i barrträdsbestånd i skötseln av skogsegendomen. Lövinblandningen kan bestå av flera olika lövträdslag, men ur ekonomisk synpunkt är det mest lönsamt att satsa på vårtbjörk.

När det gäller lövandel i barrbestånd har man inte kunnat notera något tröskelvärde ^[2], där fördelarna med lövinslag när det gäller till exempel skadetålighet och mångfald skulle öka tydligt om värdet överskrids.

- Lämplig andel lövträd varierar från fall till fall och på andelen inverkar också skogsägarens mål och objektets egenskaper.
- I praktiskt skogsbruk har många aktörer satt ett minimimål för lövandel vid 10 procent. En trädslagsblandning med låg andel lövträd leder sannolikt också till ett gott ekonomiskt resultat.
- Om målet är att betona vården av skogsmarken, naturens mångfald, anpassning till klimatförändringen eller ett landskap med större lövinslag, skall målet för lövandel vara högre, såsom 20–30 procent.
- Dessa fördelar förstärks sannolikt i grandominerade strandskogar ^[3].

Principer för att sträva till trädslagsblandning i olika skeden av skogsskötseln

Följande principer hjälper skogsägaren att förbättra skogarnas förmåga att anpassa sig till klimatförändringen, sprida de risker som drabbar skogen och skogsbruket samt stöda skogarnas mångfald.

Principer vid skogsförnyelse

Förnyelseskedet är det viktigaste skedet för att inverka på trädslagsförhållandena inom virkesproduktionen.

Man kan sträva till en trädslagsblandning enligt följande principer

- Man strävar till en blandskog genom skogsodling av ett trädslag och genom att utnyttja plantor som uppkommer naturligt vid sidan om detta.
- På förnyelseytan skapas en blandskog genom att odla flera trädslag på samma gång.
- Olika delar av förnyelseytan förnyas genom skogsodling på olika sätt enligt variationen på ståndorten. Exempelvis odlar man gran i fuktiga sänkor och tall på krönen. Här är det fråga om precisionsskogsbruk.

Principer vid plantskogsvård och beståndsvårdande avverkningar

- Man försäkras sig om att det efter plantskogsvård eller beståndsvårdande avverkning förekommer lika många trädslag som före åtgärden.
- Man strävar till en lövandel på minst 10 procent på alla de beståndsfigurer där det finns naturliga förutsättningar för detta.
- Man strävar till ett så stort urval av olika trädslag på skogsfastighetsnivå som möjligt. Detta kan främjas till exempel genom odling av ovanligare trädslag och ädla lövträd på lämpliga ståndorter.

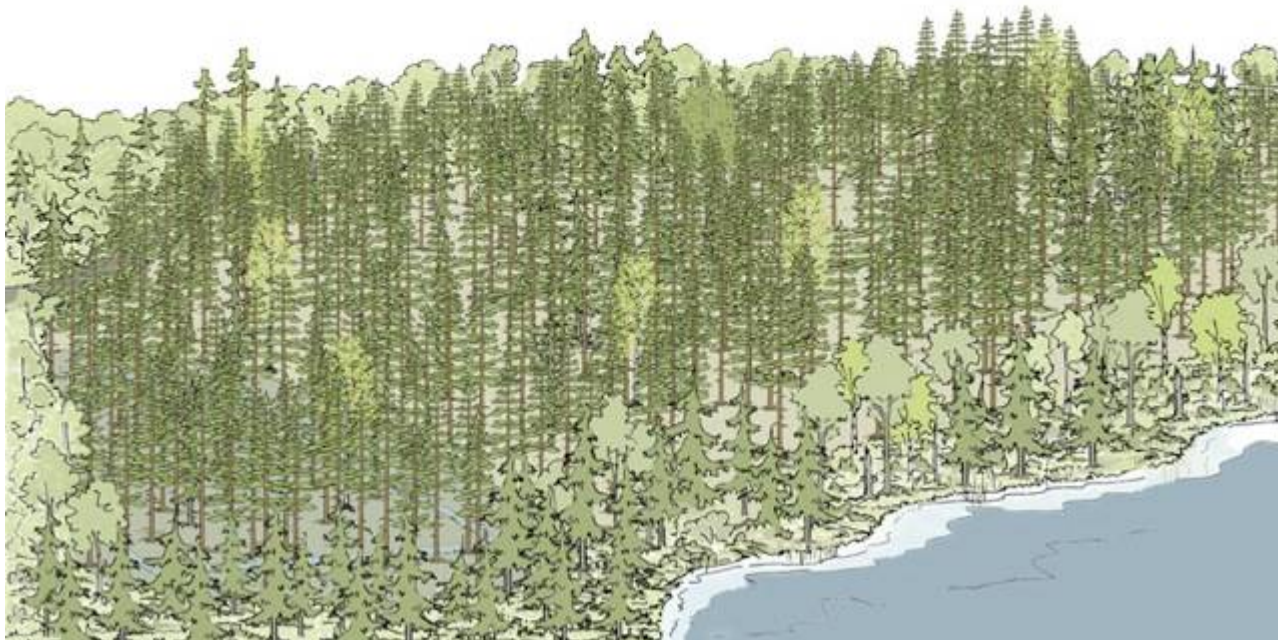
Skött blandskog av gran och vårtbjörk. Björk växer naturligt upp i granbestånd på frisk mo. Om markberedningen har varit täckande och gran har planterats med den lägsta rekommenderade tätheten blir det kvar tillväxtutrymme för björken. Utfallet blir bättre om det är fråga om vårtbjörk. Bild: © Markku Remes.

Vid slyröjningen fastställer man vilka trädslag som används vid virkesproduktionen. I denna talldominerade plantskog glesar man ut såddruggarna och avlägsnar förväxande lövträd. Träd som inte hindrar tallens tillväxt och utveckling lämnas för att säkerställa lövträdsandelen. Bild : © Markku Remes.

Blandskogens betydelse i skogslandskapet

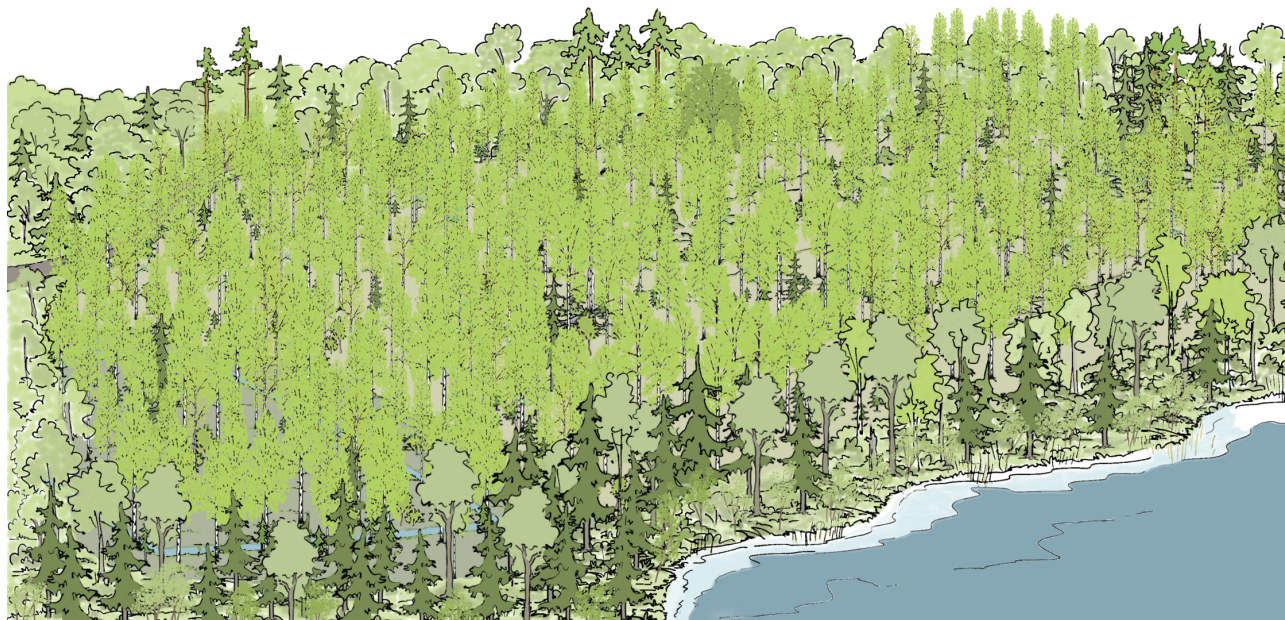
Nedanstående illustrationer och fotografier visar exempel på olika slags blandbestånd och åskådliggör deras inverkan på landskapsbilden.

Exemplet visar ett ca 40 år gammalt, nästan trädslagsrent tallbestånd. Lövinslaget består av vårtbjörk och enstaka aspar som ger variation i landskapet. Bild: © Juha Varhi.

Exemplet visar ett ca 40 år gammalt, nästan trädslagsrent granbestånd. Lövinslaget består av vårtbjörk och enstaka aspar som ger variation i landskapet. Det här beståndet gör landskapet mer slutet jämfört med tallbeståndet eftersom gran är huvudträdslag. Bild: © Juha Varhi.

Exemplet visar ett ca 40 år gammalt, nästan trädslagsrent vårtbjörksbestånd med enstaka inslag av andra träd. Då björkarna faller sina löv blir landskapet betydligt mer öppet. Bild: © Juha Varhi.

Exemplet visar en ca 40 år gammal, barrträdsdominerad blandskog med tall, gran och vårtbjörk. Vid nästa gallringsavverkning står man inför beslutet om alla trädslag ska gallras med samma gallringsstyrka eller om något eller några trädslag ska gynnas. Bild: © Juha Varhi.

Exemplet visar ett tallbestånd på en karg ståndort där det förekommer endast enstaka lövträd. På de kargaste ståndorterna är det bara tallen som klarar sig bra, andra trädslag blir tvinvuxna. Bild: © Tiina Törmänen.

Exemplet visar ett grandominerat, egentligt blandbestånd där andelen lövträd är ungefär en femtedel och där det också förekommer enstaka tallar. Bild: © Tiina Törmänen.

Exemplet visar ett glasbjörkdominerat, egentligt blandbestånd där andelen lövträd är ungefär 80 procent.
Bild: © Tiina Törmänen.

Läs mer om ämnet: Skötsel av en skogsfastighet | [Skogsbruksplanering](#)

Litteratur

1. Ruotsalainen, S. ym. 2022. Puulajivalikoiman monipuolistaminen metsänviljelyssä: Synteesiraportti. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 24/2022. Luonnonvarakeskus. Helsinki. 135 s.
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-380-394-7>
2. Koivula, M., Louhi, P., Miettinen, J., ym. 2022. Talousmetsien luonnonhoidon ekologisten vaikutusten synteesi. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 60/2022. Luonnonvarakeskus. Helsinki. 83 s
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-380-472-2>
3. Felton, A., Nilsson, U., Sonesson, J., ym. 2016. Replacing monocultures with mixed-species stands: ecosystem service implications of two production forest alternatives in Sweden. *Ambio* 45: 124–139.